

## **Nota van toelichting bij de Kadernota Omgevingsplan 2018**

Bespreking van de Kadernota Omgevingsplan 2018 in Provinciale Staten op 15 december 2017, de voorafgaande commissie Ruimte en schriftelijke reacties van diverse organisaties en overheden zijn voor Gedeputeerde Staten aanleiding om een nadere toelichting te geven op de kadernota. In de kadernota is gekozen voor beknopte beschrijvingen, wat onder andere betekent dat het huidige beleid minimaal wordt beschreven. Om de gevolgen van wijziging van het beleid beter te kunnen inschatten, is in deze nota van toelichting waar nodig ook het vigerende beleid toegelicht.

In deze notitie van toelichting wordt per thema uit de kadernota een nadere uitleg gegeven over de achtergronden van het beleidsvoorstel, het huidige beleid en de overwegingen om een bepaalde voorkeursoptie te adviseren. Hierbij wordt de volgorde van de kadernota gevolgd. Als bij een onderwerp een amendement of motie is aangekondigd, is dat vermeld en zijn deze voorzien van een reactie van GS. Daarnaast worden de vragen beantwoord die aan GS zijn gesteld in de vergadering van 15 december 2017.

### Inhoud

Toelichting en reactie op amendementen en moties bij de kadernota.....	2
0. Algemeen.....	2
1. Duurzame en concurrerende economie .....	5
2. Klimaatbestendige en klimaat neutrale samenleving .....	10
3. Waardevolle leefomgeving.....	14
4. Toekomstbestendige en bereikbare woon- werk en verblijfsomgeving .....	19
Overzichtstabel voorgenomen moties en amendementen .....	24
Vragen aan GS en antwoorden .....	25

# Toelichting en reactie op amendementen en moties bij de kadernota

## 0. Algemeen

### Omgevingsvisieplan

Om duidelijker onderscheid te maken tussen omgevingsplan en omgevingsvisie is de terminologie is aangepast. Dit is een breed gedragen technische aanpassing, waar eveneens een amendement over is voorbereid door de **VVD**. In de kadernota is deze naamswijziging consequent doorgevoerd. Waar nu nog 'omgevingsvisie' staat, wordt de omgevingsvisie bedoeld die de komende jaren wordt opgesteld in het kader van de Omgevingswet 2021.

### Vragen n.a.v. het voorwoord

Het voorwoord op de eerste pagina's van de kadernota zijn aanleiding geweest voor een aantal vragen over proces van het omgevingsplan.

Hoe lang is het Omgevingsplan 2018 geldig?

*De bedoeling is dat het Omgevingsplan 2018 een overbrugging biedt tot er een Omgevingsvisie is vastgesteld onder de Omgevingswet. Dat is op zijn vroegst na 1 januari 2021, omdat dan volgens de huidige planning de Omgevingswet in werking treedt.*

Wat houdt 'meer flexibiliteit en ruimte voor maatwerk' precies in?

*Flexibiliteit wil in dit geval zeggen dat het omgevingsplan zelf wanneer dat nodig is kan worden aangepast. Aanpassing van het plan zal altijd via Provinciale Staten lopen.*

*Meer ruimte voor maatwerk zal op verschillende manieren in het omgevingsplan en de omgevingsverordening terug te zien zijn. Er zijn onderwerpen in de kadernota waar meer afwegingsruimte voor bijvoorbeeld regio's en gemeenten wordt voorgesteld, maar daar blijft het niet bij. Ook bij onderwerpen die beleidsneutraal worden overgenomen, wordt bekeken of binnen de beleidslijn meer ruimte kan worden geboden om lokaal maatwerk te leveren.*

Wat zijn de gevolgen van het doorschuiven van de besluitvorming over de kadernota?

*De planning is aangepast, omdat de inhoud van het ontwerp omgevingsplan afhankelijk is van de keuzes die in de kadernota worden gemaakt. De nieuwe planning is in de kadernota op pagina 4 beschreven. De einddatum voor vaststelling van het omgevingsplan is niet gewijzigd, wat mogelijk is door meer werkzaamheden in de zomervakantie uit te voeren.*

*Een bijkomend voordeel van de aangepaste planning is dat de inspraakperiode doorschuift naar mei en juni. Hierdoor zit er meer tijd tussen de gemeenteraadsverkiezingen en de inspraak. Dit komt tegemoet aan kritiek van de VZG op dit punt.*

Wat is de noodzaak van het opstellen van het Omgevingsplan? Kan het huidige plan niet gewoon 'opgerekt' worden?

*Het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 loopt af. Het daarin opgenomen beleid en de financiering dienen te worden geactualiseerd of heroverwogen. Een voorbeeld hiervan is het milieubeleidsplan, dat onderdeel van het huidige Omgevingsplan is, dit moet vernieuwd worden omdat dit al het maximaal aantal jaren is verlengd. Als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen is er een grotere behoefte aan een meer flexibel plan waar meer mogelijkheden voor maatwerk in zitten. En in de afgelopen jaren zijn nieuwe plannen en visies tot stand gekomen waarvan de afspraken geborgd moeten worden in het nieuwe plan, bijvoorbeeld de Kustvisie. Daarnaast is vooruitlopend op de*

*invoering van de Omgevingswet de ambitie gericht op een beleidsneutrale integratie van het beleid voor de fysieke leefomgeving. Het nieuwe plan vervangt alle provinciale strategische plannen voor de fysieke leefomgeving.*

#### Extra bestuurlijk overleg met de VZG

Na de eerste termijn van 15 december 2017 hebben wij maximaal gebruik gemaakt van de extra tijd om ambtelijk en bestuurlijk met de gemeenten te overleggen. Constructief bestuurlijk overleg met de VZG op 11 januari heeft geleid tot meer overeenstemming over de voorstellen in de kadernota.

Voor een aantal onderwerpen is overeenstemming gevonden na aanvullende toelichting en/of nuancering. Dit geldt specifiek voor het recreatiebeleid. Op het onderwerp Ruimtelijke adaptatie zitten alle betrokken overheden op één lijn. De keuzeopties in de kadernota sloten daar onvoldoende op aan. Dit heeft geleid tot aanpassing van dit onderdeel in de kadernota.

Voor de beleidsvoorstellen die betrekking hebben op het agrarisch vastgoed blijkt onvoldoende draagvlak aanwezig te zijn. Uit het overleg met gemeenten en met de sector blijkt dat nog onvoldoende helder is hoe de markt van het vrijkomend agrarisch vastgoed zich zal ontwikkelen, waar de grootste problemen ontstaan en wat de beste manier is om dit aan te pakken. Beleid aanpassen is pas zinvol als die vragen zijn beantwoord.

Dat is de reden dat GS in de aangepaste kadernota voorstelt op het thema agrarisch vastgoed het huidige beleid te continueren. Daarmee wordt meer tijd gecreëerd voor uitwerking van dit thema met alle betrokken partijen.

Later zal alsnog een voorstel worden voorgelegd voor tussentijdse aanpassing op onderdelen van het omgevingsplan of, als het meer tijd vergt, in de nieuwe omgevingsvisie.

Een dringende oproep van de gemeenten is om bij alle beleidsthema's in het omgevingsplan en de omgevingsverordening voldoende ruimte te bieden voor regionaal en lokaal maatwerk. Er zijn situaties waar een beperkte afwijking van de algemene lijn past of passend te maken is binnen de beleidskaders, maar strikte interpretatie van de beleidsregels dat onmogelijk maakt. Dat is contraproductief en ondermijnt het draagvlak voor de algemene beleidskaders. Wij willen deze uitdaging oppakken en uitwerken in het ontwerp omgevingsplan en de ontwerp omgevingsverordening.

#### Aangekondigde moties bij de kadernota

Bij bespreking van de kadernota op 15 december 2017 zijn vier moties aangekondigd. Omdat deze geen direct effect hebben op de inhoud van de kadernota zijn deze niet toegelicht bij de keuzeonderwerpen. Om de discussie in PS te faciliteren, kan het wel verhelderend zijn als GS vooraf een reactie bij de voorgenomen moties meegeven.

#### **Motie Detailhandelsvisie**

De eerste voorgenomen motie 'Detailhandelsvisie' van **D66** draagt GS op om "Om parallel aan het uitwerken van de Omgevingsvisie in 2018 de Zeeuwse detailhandelsvisie op te stellen op een dusdanige wijze dat deze als integraal deel van Omgevingsvisie kan worden gebruikt."

*Reactie GS: Een belangrijk aandachtspunt bij deze motie is wat in dit geval onder 'detailhandelsvisie'*

wordt verstaan. GS werken samen met de stakeholders aan de aanpak van problematiek rond de detailhandel. Deze aanpak is gericht op de korte termijn hands-on en op creatieve wijze met gemeenten uitvoeren met passende maatregelen en acties. Waar aanpassingen in het provinciaal beleid nodig zijn, worden die in de op te stellen omgevingsvisie in samenhang met andere opgaven opgepakt.

### **Motie Transformatiefonds**

De tweede voorgenomen motie 'Transformatiefonds' van **D66** draagt GS op om te kijken of de in het regeerakkoord opgenomen gelden voor knelpunten in de regio's benut kan worden voor het opzetten van een Zeeuws Transformatiefonds Vastgoed en PS daarover te informeren.

*Reactie GS: Het is mogelijk om een nieuw Transformatiefonds te vormen, maar GS hebben de voorkeur om in te zetten op versterking van bestaande instrumenten zoals de provinciale impuls wonen (PIW), het fonds impuls bedrijventerreinen (FIB) en de leningen voor het duurzaam en levensloop bestendig maken van particuliere woningen (DPW). Uitbouw van bestaande instrumenten is ook de insteek die is gekozen in het aanbod van Zeeland naar aanleiding van het regeerakkoord (Investeren in een aantrekkelijk Zeeuws Vestigingsklimaat - Zeeland in stroomversnelling 2.0).*

### **Motie Onderzoek naar duurzame energie uit zeewier**

De voorgenomen motie 'onderzoek naar duurzame energie uit zeewier' van **GL** verzoekt GS op om de kansrijkheid van het project "duurzame energie uit zeewier" nader te onderzoeken en eventueel in samenwerking met Economische Impuls Zeeland, Zeeland Sea Ports (North Sea Ports) en de PZEM zich in te spannen dit naar Zeeland te halen.

*Reactie GS: In 2014 is, als onderdeel van de planvorming wind op zee Borssele, een uitgebreide rapportage "Meervoudig Ruimtegebruik en Marktrijpe Innovatie" opgesteld. Eén van de bekeken alternatieven was zeewierteelt voor duurzame energie. De conclusie was toen: "Technisch op kleine schaal mogelijk, echter vooralsnog geen financieel voordeel. Grootschalige toepassing nog zeker 10 jaar weg." Bij de teelt van zeewier kunnen we onderscheid maken in near-shore teelt (Deltawateren) en off-shore teelt (Noordzee). Voor biomassa zijn zeer grote oppervlaktes nodig, dus lijken de Deltawateren uitgesloten. De teelt van zeewier (maar ook van andere organismen) op de Noordzee staat nog in de kinderschoenen. Welke installatie is geschikt om een flinke storm en metershoge golven te trotseren? Zolang daar geen antwoord op gevonden is, is de teelt van zeewier op volle zee nog ver weg. Voor off-shore teelt is de belangstelling onder ondernemers (dus) gering. Er zijn momenteel wel pilotprojecten voor de kust van Scheveningen en bij Texel.*

### **Motie Open Deltalandschap**

De voorgenomen motie 'Open Deltalandschap' van de **PvdA** draagt GS op in samenspraak met andere overheden en maatschappelijke organisaties te komen tot een begrenzing van de waardevolle kustlandschappen langs de Deltawateren waarvoor vervolgens regels kunnen worden opgenomen in een provinciale verordening.

*Reactie GS: In de motie wordt artikel 2.17 van de huidige VRPZ aangehaald. Aangegeven wordt dat er belangrijke kustgedeelten van de Deltawateren niet zijn meegenomen, maar dat is niet correct. Naast het genoemde Natuurnetwerk, de duinen en de open graslanden zijn ook de Deltawateren zelf (incl. schorren en slikken), de Deltadijken, de Deltawerken, duinen, stranden en vroongraslanden, inlagen en karrevelden in de verordening benoemd als landschappen van provinciaal belang. Dit biedt een primaire bescherming van de landschappelijke waarden van de deltawateren. De gevraagde aanvullende begrenzing en bescherming zijn dus al in het huidige beleid aanwezig.*

## 1. Duurzame en concurrerende economie

### 1.1 Deeltijdwonen en CBE

Recreatiewoningen en -appartementen moeten bijdragen aan de Zeeuwse economie. Daarvoor is het van belang dat ze worden gebruikt. Het beleid was gericht op volledige bedrijfsmatige verhuur, een zwart-witte benadering. Met het voorstel van het toevoegen van de categorie deeltijdwonen wordt ook ruimte geboden om te bouwen voor een andere specifieke doelgroep: particulieren die een deel van de tijd wonen in hun tweede woning.

Om te sterke groei van deeltijdwoningen en daarmee overaanbod op de reguliere woningmarkt te voorkomen, dient een afzonderlijke behoefteprognose voor deeltijdwoningen te worden opgesteld binnen de wettelijke kaders van de ladder voor duurzame verstedelijking.

In de gemeente Sluis is de nieuwe aanpak met deeltijdwoningen door ontwikkelaars, gemeente en provincie in een pilot in Cadzand-Bad en Breskens uitgewerkt. Hieruit is duidelijk geworden dat het ook in de praktijk mogelijk is een aparte categorie recreatiewoningen en –appartementen te onderscheiden en een behoefteaming op te stellen. De partijen hebben overeenstemming bereikt over de uitgangspunten waaronder deeltijdwonen mogelijk kan zijn.

In het concept amendement van **GL** wordt gesteld dat verplichte verhuur een voorwaarde is om te kunnen voldoen aan de ladder voor duurzame verstedelijking, omdat registratie het mogelijk maakt om de behoefte goed in beeld te brengen.

*Reactie GS: In de voorkeursoptie C wordt gekozen voor een andere route om aan de ladder te voldoen, namelijk het opstellen en regelmatig actualiseren van een specifieke behoefteaming voor deeltijdwonen. Deze raming wordt gebaseerd op gegevens van ontwikkelaars, verhuurders en gemeente. Het amendement vraagt om een wezenlijk andere invulling.*

In het concept amendement van de **PvZ** wordt gepleit voor het afschaffen van de verhuurplicht omdat dit aansluit bij gewenste decentralisatie.

*Reactie GS: De ladder voor duurzame verstedelijking is regelgeving van het Rijk, waarvan is aangekondigd dat deze ook na invoering van de Omgevingswet van kracht blijft. Op dit onderwerp is dus geen decentralisatie voorzien. Om aan de ladder te voldoen zal een gemeente de behoefte in de marktregio moeten aantonen voordat door de gemeente medewerking kan worden verleend aan nieuwe ontwikkelingen. Het schrappen van de verhuurplicht voor recreatiewoningen betekent het schrappen van een belangrijk argument op basis waarvan voor het toevoegen van recreatiewoningen géén recreatieve behoefteprognoses hoeven worden opgesteld. Dit zal ontwikkelingen in de verblijfsrecreatie eerder bemoeilijken dan bevorderen.*

### 1.2 Verblijfsrecreatie

#### 1.2.1 Kust

De Kustvisie geeft aan waar ontwikkelingen mogelijk zijn en hoe uitbreiding van de verblijfsrecreatie kan bijdragen aan de omgeving. Ook in de rest van Zeeland heeft de verblijfsrecreatie een impuls nodig en de werkwijze uit de kustvisie kan daar een bijdrage aan leveren door het vinden van passende, lokale oplossingen.

*Reactie GS: De voorwaarden aan uitbreiding van bestaande recreatieterreinen in de Kustvisie zijn concreter uitgewerkt dan in het huidige beleid. Dit betekent dat de samenhang tussen recreatie, landschap en samenleving verder wordt versterkt. Dat stelt hogere eisen aan ontwikkelingen. De hogere kwaliteit maakt het mogelijk voor een aantal vormen van recreatie meer ruimte te bieden. De*

*Kustvisie biedt per saldo meer ruimte voor ontwikkelingen dan het huidige provinciale recreatiebeleid, wat uitgaat van specifiek aangeduide recreatieve ontwikkelingen in een beperkt aantal hotspots en regionale ontwikkellocaties. De locatiekeuze wordt in de kustvisie niet meer op provinciaal niveau vastgelegd, maar in de regionale uitwerkingen. Algemene kwaliteitscriteria die voor de hele kust gelden, worden juist gedetailleerder vastgelegd in het 'ontwikkelkader' uit de kustvisie.*

*In tabelvorm zien de verschillen tussen het vigerend beleid en het voorgestelde beleid in de kadernota er als volgt uit.*

<b>Thema</b>	<b>Vigerend beleid (OP 2012)</b>	<b>Voorstel kadernota (OP 2018)</b>
Verblijfsrecreatie; Nieuwvestiging	<p>Nieuwvestiging van een specifieke vorm van recreatie is toegestaan in een aantal specifieke hotspots en regionale ontwikkellocaties.</p> <p>+</p> <p>Nieuwvestiging in de kustzone is toegestaan onder de voorwaarde dat een bijdrage wordt geleverd aan de transformatie van een bestaand bedrijf.</p> <p>+</p> <p>Nieuwvestiging in overige Zeeland is mogelijk in het kader van de landgoederenregeling.</p>	<p>Nieuwvestiging van alle vormen van recreatie is toegestaan binnen alle begrenzingen bestaand bebouwd gebied in heel Zeeland.</p> <p>+</p> <p>Nieuwvestiging in de kustzone is toegestaan in aandachtsgebieden<sup>1</sup> onder de voorwaarde van het oplossen van een verblijfsrecreatief knelpunt in de kustzone en de ontwikkeling in samenhang met de omgeving. Buiten de kust kunnen nieuwe aandachtsgebieden worden toegevoegd.</p> <p>+</p> <p>Nieuwvestiging in overige Zeeland is mogelijk in het kader van de landgoederenregeling.</p>
Verblijfsrecreatie; Uitbreiding	Een (beperkte) uitbreiding is mogelijk om kwaliteitsverbetering en productinnovatie en producttransformatie te financieren.	Uitbreiding in eenheden en/of oppervlakte is mogelijk indien deze voldoet aan het 'ontwikkelkader' van de kustvisie. Samengevat betekent dit dat de uitbreiding integraal onderdeel uitmaakt van de omgeving (landschap en samenleving).
Jachthavens	<p>Nieuwvestiging van jachthavens is mogelijk in een aantal specifieke hotspots en regionale ontwikkellocaties.</p> <p>Nieuwvestiging is gekoppeld aan de transformatie van een bestaand bedrijf. Prioriteit wordt gegeven aan de kwaliteitsverbetering en transformatie van de bestaande jachthavens.</p>	<p>Nieuwvestiging is gekoppeld aan de transformatie of verplaatsen van een bestaand bedrijf. Prioriteit wordt gegeven aan de kwaliteitsverbetering en transformatie van de bestaande jachthavens.</p> <p>Het aantal ligplaatsen in Zeeland mag per saldo niet toenemen.</p>
Hotels	Zie verblijfsrecreatie.	Zie verblijfsrecreatie.

<sup>1</sup> In het kader van een gebiedsaanpak kunnen ook buiten de kustzone aandachtsgebieden worden benoemd. Het beleid zal daar ruimte voor bieden. Op dit moment zijn alleen aandachtsgebieden in de kustzone benoemd.

*Ook het in overig Zeeland toepassen van de beleidskaders uit de kustvisie biedt meer ruimte voor gedetailleerde lokale en regionale locatieafwegingen, maar wel met meer nadruk op herstructurering en kwaliteitsverbetering.*

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** wijst op het verschil in dynamiek tussen de kustzone en de Deltawateren en het achterland. Dat vraagt om een verschillende regionale uitwerking.

*Reactie GS: Zoals toegelicht zal er meer ruimte komen voor locatieafwegingen en minder ruimte om ontwikkelingen te realiseren die weinig kwaliteit toevoegen. Wat zwaarder weegt is een politiek inhoudelijke afweging.*

Het voorgestelde amendement van de **SGP** geeft aan dat uit de kadernota onvoldoende helder wordt wat toepassing van de kustvisie-kaders betekent in het achterland.

*Reactie GS: De tabel met beleidswijzigingen geeft de verschillen duidelijker weer. Daarnaast wordt er in het amendement op gewezen dat de kaders in de kustvisie de uitkomst zijn van een zorgvuldig proces waarin is gekomen tot een gedragen en gedetailleerde visie. Dit leidt tot de vraag of de voorgestelde beleidswijziging de ruimte beperkt om visies in overig Zeeland op te stellen. Zoals toegelicht zal er meer ruimte komen voor locatieafwegingen en minder ruimte om ontwikkelingen te realiseren die weinig kwaliteit toevoegen. Deze keuze kan door de provincie worden gemaakt voorafgaand aan mogelijke toekomstige visies, maar het is de vraag of dit wenselijk is.*

*Aangezien het beeld is ontstaan dat de beleidswijziging betekent dat op dit moment alles kan en met de wijziging 'de recreatie op slot gaat', is nog niet duidelijk of de daadwerkelijke beleidswijziging wordt ervaren als positieve bijdrage aan de vorming van regionale visies. GS zijn van mening dat het belangrijk is dat het net als bij de kustvisie, mogelijk moet zijn om de komende jaren op basis van een integrale gebiedsvisie aanvullende aandachtgebieden te benoemen om ook buiten het bestaand bebouwd gebied nieuwvestiging van recreatiebedrijven mogelijk te maken. Daarnaast is dat net als bij de kustvisie de vergevorderde ontwikkelingen (pijplijnprojecten) in de regionale ontwikkellocaties en hotspots onder overgangsbeleid worden gebracht als dat nodig is.*

### **1.2.2 Jachthavens en Watersport**

In het proces van de kustvisie is beter zicht gekregen op de ontwikkelingen in de markt. Door de sector en uit onderzoek van ZKA blijkt dat de groei omslaat in krimp. Bestaande jachthavens kampen met een teruglopende bezetting. Nieuwe ontwikkelingen komen zeer moeizaam van de grond. Er is geen behoefte aan meer ligplaatsen, maar wel aan grotere ligplaatsen en betere voorzieningen in jachthavens. Met de voorkeursoptie wordt deze ontwikkeling gesignaleerd en vastgelegd dat het niet langer gaat om méér ligplaatsen, maar om betere jachthavens.

De voorgestelde beleidswijziging volgt uit de kustvisie en geeft ook een verruiming van de locatiekeuze in combinatie met extra aandacht voor kwaliteit. Bij kwaliteitsverbetering door herontwikkeling en verplaatsing van bestaande jachthavens is een geringe uitbreiding van ligplaatsen mogelijk, mits hiertoe de behoefte wordt aangetoond. Vraag en aanbod aan ligplaatsen in de regio zal daarbij in beeld moeten worden gebracht.

In het voorgestelde amendement van de **PvZ** wordt de voorkeur gegeven aan een afweging per locatie conform het huidige beleid.

*Reactie GS: Het voorgestelde beleid biedt meer mogelijkheden in combinatie met meer aandacht voor*

*kwaliteitsverbetering dan het huidige beleid. Of deze verruiming onder voorwaarden wenselijk is, is een politiek inhoudelijke afweging.*

In het voorgestelde amendement van de **VVD** wordt gevraagd om beperkte uitbreiding van jachthavens mogelijk te maken en om nieuwe unieke locaties te kunnen ontwikkelen als daar behoefte aan is.

*Reactie GS: Beide mogelijkheden kunnen passen binnen de voorgestelde beleidswijziging, als er voldoende ligplaatsen op andere locaties vrij zijn gevallen. Hoe deze saldobenadering wordt vormgegeven is nog niet zeker. Er kan bijvoorbeeld worden gekozen voor een inventarisatie door gemeenten van ligplaatsen die verdwijnen en bijkomen. Met deze gegevens is direct duidelijk of er ruimte is voor nieuwe initiatieven.*

### **1.2.3 Hotels**

De voorgestelde beleidswijziging biedt ruimte voor hotelontwikkeling in stedelijke, recreatieve gebieden of in het kader van de regeling voor landgoederen. Dit is ook al mogelijk in het huidige beleid. Daarnaast is er extra ruimte in de aandachtsgebieden uit de Kustvisie en in overig bestaand bebouwd gebied. Het gaat met name over hotels in het hogere segment (vanaf 3 sterren). Uitgangspunt is een centraal bedrijfsmatige exploitatie en een ontwikkeling die voldoet binnen de wettelijke kaders van de ladder voor duurzame verstedelijking.

In het voorgestelde amendement van **GL** wordt de voorkeur gegeven aan een afweging per locatie conform het huidige beleid.

*Reactie GS: Bij iedere ontwikkeling zal de behoefte moeten worden aangetoond, dus dat aspect is niet onderscheidend voor de keuzeopties. Of het wenselijk is meer ruimte te bieden voor hotelontwikkelingen, is een politiek inhoudelijke afweging.*

In het voorgestelde amendement van de **VVD** wordt buiten de kust de voorkeur gegeven aan een afweging per locatie conform het huidige beleid.

*Reactie GS: De voorgestelde beleidslijn biedt op meer locaties mogelijkheden voor hotelontwikkelingen. Buiten de kust kunnen in aanvulling daarop nieuwe aandachtsgebieden worden benoemd. Per locatie zal lokaal altijd een afweging worden gemaakt over de haalbaarheid. Of het wenselijk is op meer locaties mogelijkheden te bieden voor hotelontwikkelingen, is een politiek inhoudelijke afweging.*

### **1.3 Landbouw**

De landbouw is in transitie. Dit is vooral een opgave voor de sector zelf. De provincie steunt dat door het bevorderen van duurzame innovaties, het helpen sluiten van kringlopen en het bevorderen van meer biodiversiteit. Speerpunten zijn het verbeteren van de bodemvruchtbaarheid, het vasthouden van zoet water en het versterken van de landschappelijke diversiteit.

Voor natuurinclusieve landbouw zal (zeker in de akkerbouw) nog veel onderzoek moeten plaatsvinden. Te nemen maatregelen dienen zich in de praktijk te bewijzen en moeten bovendien inpasbaar zijn in de bedrijfsvoering van een bedrijf. Dat kan de provincie in de komende jaren samen met de sector nader uitwerken. In de reacties van ZLTO en ZMF is samenwerking op dit gebied aangekondigd. De bedoeling is dat steeds meer ondernemers worden bereikt. De provincie kan daar zeker, bijv. in de vorm van het ondersteunen van pilots, een bijdrage aan leveren.



In de twee voorgestelde amendementen van **GL** en de **SP** wordt voorgesteld om volledig in te zetten op de natuurinclusieve landbouw. Er liggen kansen voor meer bodemvruchtbaarheid, sluitende kringlopen, voldoende zoet water, klimaatadaptatie en grotere biodiversiteit.

*Reactie GS: Het doel om te komen tot een natuurinclusieve landbouw komt in de voorkeursoptie van GS ook naar voren. Het verschil tussen opties C en D is vooral een verschil in de rol die de provincie vervult. Bij optie C is stimuleren het uitgangspunt, bij optie D past een actiever rol als regisseur en normsteller. De keuze tussen C en D is een politiek inhoudelijke afweging.*

#### **1.4 Glastuinbouw**

De glastuinbouwlocatie in de Kanaalzone is nog niet vol. Er is nog geen behoefte aan een nieuwe grote locatie, maar mogelijk wel aan uitbreidingsmogelijkheden voor bestaande bedrijven. Op de bestaande glastuinbouwlocaties is uitbreiding relatief makkelijk in te passen. Mocht in de toekomst toch behoefte zijn aan een nieuwe grote ontwikkelingslocatie, zal de provincie beoordelen of een beleidsaanpassing nodig is. Gedeputeerde Staten onderschrijven in de voorkeursoptie het realiseren van klimaatdoelstellingen, ook voor de sector glastuinbouw. Dit ligt ook al besloten in de huidige doelstelling uit het beleid tot verduurzaming van de sector. Het beleidsvoorstel gaat niet over de solitaire glastuinbouw. Voor die categorie verandert het huidige beleid niet.

In de twee voorgestelde amendementen van **GL** en de **SP** wordt een koppeling gelegd tussen uitbreiding van de bestaande glastuinbouwgebieden met het realiseren van klimaatdoelstellingen via benutting van restwarmte of CO<sub>2</sub>.

*Reactie GS: Duurzaamheid is een belangrijk aspect, maar het is niet altijd mogelijk om restwarmte en/of CO<sub>2</sub> uit de directe omgeving aan te voeren. Bedrijfseconomisch kunnen andere vormen van duurzame opwekking van warmte en/of energie dan wel mogelijk zijn (bijvoorbeeld aardwarmte). Door uitbreiding specifiek te koppelen aan restwarmte of CO<sub>2</sub> zal uitbreiding op een aantal locaties niet haalbaar zijn.*

#### **1.5 Intensieve veehouderij**

Voor grotere IV-bedrijven (meer dan 5000 m<sup>2</sup>) is verduurzaming alleen bedrijfseconomisch haalbaar als er uitbreidingsruimte wordt geboden. De uitbreidingsruimte in het huidige beleid (10%) zorgt er in de praktijk voor dat deze bedrijven niet investeren. Dat betekent ook dat niet wordt geïnvesteerd in een verbetering van onder andere milieukwaliteiten. Het voorstel geeft nu ook de bestaande grotere bedrijven de mogelijkheid (met nieuwe bovengrens) te verduurzamen.

Het voorgestelde amendement van **GL** is gericht op verduurzaming zonder uitbreiding, ondersteund door een overgangsregeling en/of (Europese) subsidies.

*Reactie GS: De optie van verduurzaming zonder uitbreiding wordt met de voorgestelde beleidswijziging niet geblokkeerd. De afgelopen jaren is echter gebleken dat dit niet gebeurt, omdat dit bedrijfseconomisch niet haalbaar is. Ondernemers met een groter IV-bedrijf in Zeeland hebben op dit moment geen financieel haalbare mogelijkheid om te verduurzamen.*

## 2. Klimaatbestendige en klimaat neutrale samenleving

### 2.1 Ruimtelijke adaptie

De keuzeopties in de oorspronkelijke kadernota zijn achterhaald. Deze vervallen omdat er een breed gedeelde gezamenlijke ambitie is van de Zeeuwse overheden, waar iedere organisatie zijn eigen verantwoordelijkheden in heeft.

De eerste versie van de Kadernota schetst ten aanzien van Ruimtelijke Adaptatie “extreme” opties om het onderscheid duidelijker te maken. Voor de drie opties geldt als startpunt dat we erkennen dat er door klimaatverandering ook in Zeeland sprake is van een toenemende kans op overstroming, neerslag, droogte en hitte. De samenleving moet daarom aan de slag om onze fysieke leefomgeving stap voor stap aan te passen aan de nadelige effecten van de klimaatverandering.

Redenerend vanuit de ruimtelijke ordening betekent dit dat de overheid beter dan voorheen moet nadenken of bepaalde gebieden (nog wel) geschikt zijn voor bepaalde functies. Als de locatiekeuze omwille van andere factoren een vaststaand feit is, kan een slimmere inrichting de nadelige effecten wellicht compenseren.

In optie A pakt iedere overheid afzonderlijk de verantwoordelijkheid om haar bestaande en toekomstige gebouwen en infrastructuur en eventuele andere functies waar zij over gaat, zo klimaatbestendig en waterrobuust als mogelijk te maken. Afstemming met andere overheden vindt beperkt plaats, er is geen dialoog met de samenleving.

Contra hiervan is optie C, waarin de ontwikkeling van een klimaatbestendig en waterrobuust Zeeland juist een resultante is van interactieve samenwerking tussen alle Zeeuwse overheden en de samenleving (inwoners, ondernemers, belangenorganisaties, onderwijs- en kennisinstellingen).

Daadwerkelijk organisatie van optie C is een enorme uitdaging. Zover is het nu nog niet, maar met de goede wil van alle participanten kan daar al heel snel mee begonnen worden. Met optie B, de voorkeursoptie van GS, maakt de provincie een eerste stapje (of noodzakelijke bouwsteen) op weg naar de uiteindelijk gewenste optie C. Nu doet zich een kans voor om via een nieuw ruimtelijk plan die verantwoordelijkheid te nemen.

De provincie zal zich in principe niet mengen in locatiekeuzes op lokaal niveau; dat is in eerste instantie aan de gemeenten zelf. Als het echter gaat om zaken van “hoger” belang (regionaal of Zeeuwsbreed) ziet de provincie voor zichzelf wèl een rol weggelegd. De provincie wil in ieder geval kunnen voorkomen dat vitale en kwetsbare functies op een - vanuit klimaat geredeneerd - ongewenste plek kunnen worden ontwikkeld. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan ziekenhuizen en hoogspanningsstations. Een volledig overzicht van deze functies is opgenomen in het Deltaprogramma.

**Tabel 1: Overzicht nationale vitale en kwetsbare functies conform het Deltaprogramma**

Vitale en kwetsbare functies	Verantwoordelijk ministerie
1. Energie: (a) elektriciteit; (b) aardgas, (c) olie	Ministerie van Economische Zaken (EZ)
2. Telecom/ICT: (a) basisvoorzieningen voor communicatie t.b.v. respons bij een overstroming (b) publiek netwerk	Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) (a) en EZ (b)
3. Waterketen: (a) drinkwater; (b) afvalwater	Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM)
4. Gezondheid	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)
5. Keren en beheren oppervlaktewater: gemalen	IenM
6. Transport: hoofdinfrastructuur <sup>2</sup>	IenM
7. Chemisch en Nucleair: (a) chemie; (b) nucleair; (c) infectieuze stoffen incl. genetisch gemodificeerde organismen (ggo's)	IenM (a), Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) <sup>3</sup> (b), VWS en IenM (c)

Het politiek/bestuurlijk gevoeligste punt bij ruimtelijke adaptatie is in hoeverre de provincie wil/kan/mag borgen dat bij (her)ontwikkeling van “grootschalige” woon- en bedrijventerreinen, en bovenlokale infrastructuur en voorzieningen voldoende aandacht wordt besteed aan klimaateffecten, waarbij overstromingsgevolgen en extreme neerslag het meest concreet te maken zijn.

Het voorgestelde amendement van **GL** zet in op een Zeeland-breed samenwerkingsverband met een gemeenschappelijke strategie. De provincie dient daarbij het voortouw te nemen.

*Reactie GS: De voorkeursoptie van GS gaat ook uit van een breed samenwerkingsverband met gezamenlijke strategie en uitvoering en is bedoeld als opstap naar de gezamenlijke strategie. Die strategie bevat onder andere afspraken over taakverdeling en financiering van. De rol van de provincie zal onder andere liggen in het voorkomen van risico's voor bovenlokale vitale en kwetsbare functies. In de aangepaste kadernota worden geen keuzeopties meer voorgelegd.*

## 2.2 Meerlaagsveiligheid

De provincie werkt parallel aan gemeentelijke klimaattesten en de impactanalyse van de Veiligheidsregio via Normering Regionale Waterkeringen aan het aanwijzen en normeren van regionale keringen.

Deze optie gaat uit van een provinciale ambitie om voor de regionale keringen te werken aan de cyclus van normeren, toetsen en verbeteren. Als aanvulling worden ook ‘overstromingsgevoelige zones’ aangewezen, met voorwaarden voor nieuwvestiging of herstructurering van grootschalige nieuwbouw of herbouw (wonen, bedrijventerreinen) en bovenlokale voorzieningen van vitale en kwetsbare objecten en infrastructuur.

Het voorgestelde amendement van de **SGP** vraagt om op pagina 18 bij Variant B het woord ‘waterkeringen’ in de overwegingen te vervangen door ‘primaire en regionale waterkeringen’.

*Reactie GS: Deze wijziging sluit aan op het idee in de kadernota dat kosteneffectief beheer en versterken van de waterkeringen zowel in de 1<sup>e</sup> als in de 2<sup>e</sup> laag belangrijk zijn. Dit is een verduidelijking die beleidsinhoudelijk geen consequenties heeft. Deze wijziging is in de kadernota overgenomen.*

Het voorgestelde amendement van **GL** sluit aan op het eerdere amendement op het onderwerp ruimtelijke adaptatie.

*Reactie GS: De gezamenlijke strategie voor klimaatadaptatie gaat ook over inzet van bevoegdheden.*

*De provincie zet haar bevoegdheden in voor het voorkomen van risico's voor bovenlokale vitale en kwetsbare functies.*

## **2.3 Beschikbaarheid zoet water**

### **2.3.1 Onttrekkingsbeleid**

De Provincie faciliteert het algemeen beheer van de zoete grondwatervoorraden, maar zet met partijen in op financiering van maatwerk door gebruikers of belanghebbenden.

De hoofdvraag is wie de kosten moet dragen voor maatwerkoplossingen bovenop het reguliere werk van de overheid: de gebruiker of de overheid. Waterschap en provincie kiezen dan voor de gebruiker.

Het voorgestelde amendement van de **SGP** vraagt om toevoeging van 'haalbaar en betaalbaar' aan optie B, met de alternatieven bij verzilting van oppervlaktewater als achtergrond.

*Reactie GS: Het punt in de kadernota gaat over grondwaterbeheer, niet over het beheer van oppervlaktewater. Op het gebied van grondwater zijn er geen garanties afgegeven, maar haalbaar en betaalbaar zijn daarbij zeker uitgangspunten. Voor de zoetwatervoorziening ten behoeve van de gebieden langs het Volkerak Zoommeer, zijn bestuurlijk wel harde garanties gegeven. Het amendement heeft daar echter geen invloed op.*

### **2.3.2 Kennisontwikkeling**

De overheid blijft hoge prioriteit geven aan kennisontwikkeling volgens de aanpak van de Proeftuin Zoet Water en stelt daarvoor ook de komende jaren geld beschikbaar. Het kennisprogramma Proeftuin Zoet Water heeft veel kennis opgeleverd, wat niet was gebeurd als de overheid er niet in had geïnvesteerd. GS geven de voorkeur aan voortzetting van medefinanciering van kennisontwikkeling, omdat het probleem van Zoet Water te belangrijk is om de kennisontwikkeling stil te laten vallen.

## **2.4 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie**

De Provincie ontwikkelt nieuw beleid voor zon, wind op land en energie uit water projecten voor de productie van duurzaam opgewekte elektriciteit. De (inter)nationale ambities voor duurzame energie zijn hoog en de marktpartijen vragen meer ruimte. In de kadernota stellen GS voor om de ambitie voor opwekking van hernieuwbare energie te verhogen naar ca 2,5 keer de huidige provinciale doelstelling (die uitsluitend is gericht op windenergie). De doelstelling is bewust gericht op opwekking van duurzame elektriciteit, omdat de provincie daar rechtstreeks invloed op heeft.

Als in de kadernota de ambitie wordt verhoogd, wordt dat in het ontwerp omgevingsplan en de ontwerp omgevingsverordening vertaald in ruimere planologische mogelijkheden.

Het voorgestelde amendement van **D66** en **GL** vraagt interimbeleid op te nemen in het omgevingsplan, waarmee ruimte wordt geboden aan gemeentelijk beleid en lokale initiatieven.

*Reactie GS: Bij dit amendement lijkt te zijn verondersteld dat er geen aanvullende planologische mogelijkheden worden gebonden in het omgevingsplan en omgevingsverordening. Dat is nadrukkelijk wel de intentie van GS. Wel zullen de uitkomsten van de Zeeuwse Energiedialoog, die veel breder is dan doelstellingen voor opwekking van duurzame energie, kunnen vragen om aanpassing van het provinciale beleidskader. In dat geval zal een voorstel aan PS worden voorgelegd.*

Het voorgestelde amendement van de **SGP** vraagt om aanpassing van de tekst bij optie B om voldoende planologische ruimte te bieden voor de uitkomsten van de regionale energiestrategie. Daarnaast wordt de formulering verruimd om de doelstelling te verbreden naar kernenergie, geothermie, biogas, etc. Tevens wordt de concrete vertaling naar een factor 2,5 geschrapt.

*Reactie GS: In de kadernota zetten GS in op een door de provincie beïnvloedbare en haalbare doelstelling. Deze doelstelling is gericht op opwekking van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen. Dit is een bewuste beperking, waardoor andere vormen van energie, alternatieve warmtevoorziening en alternatieven voor fossiele grondstoffen niet in de doelstelling worden meegenomen. Bij de ambitie hoort een concrete doelstelling. Deze doelstelling is kaderstellend voor de provincie, maar kan in de toekomst worden aangepast als daar bijvoorbeeld vanuit de energiedialoog behoefte aan is.*

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** vraagt om inzet op kernenergie in plaats van ruimere mogelijkheden voor opwekking van energie uit zon, wind en water vanwege de landschappelijke effecten.

*Reactie GS: In de kadernota wordt niet over doelstellingen voor kernenergie gesproken, omdat dit geen bevoegdheid is van de provincie en niet binnen de definitie past van hernieuwbare energie. Los daarvan is de technologie voor energieopwekking met thoriumreactoren nog niet zover gevorderd dat het in de planperiode een realistisch alternatief is. De inschatting is dit tenminste tientallen jaren duurt en vele miljarden aan investeringen vraagt.*

Het voorgestelde amendement van de **SP** vraagt om een voorwaarde toe te voegen dat er bij lokale initiatieven sprake is van draagvlak en een financieringsvorm die deelname van een ieder mogelijk maakt.

*Reactie GS: Draagvlak is een vereiste voor ieder project en de gemeente weegt af of er voldoende draagvlak aanwezig is. Er zijn GS geen voorbeelden bekend waarbij de optie van deelname aan projecten verplichtend is opgelegd aan initiatiefnemers. Of dit mogelijk is, is niet bekend. Het betreft in ieder geval geen ruimtelijk relevant aspect. Of het wenselijk is een dergelijke verplichting op te leggen, is een politieke afweging.*

### 3. Waardevolle leefomgeving

#### 3.1 Agrarisch Erfgoed

Cultuurhistorisch waardevolle boerderijen kunnen niet allemaal worden behouden. Eigenaren moeten er zelf voor kiezen om te blijven investeren in dit erfgoed. De provincie wil daarbij ondersteuning bieden door deze waardevolle boerderijen een voorkeurspositie te geven op andere boerderijen. SCEZ, gemeenten, Boerderijenstichting en SLZ hebben samen met de provincie een lijst opgesteld van meest beeldbepalende boerderijen. In 2016 is deze lijst voorlopig vastgesteld, om deze vervolgens met eigenaren en gemeenten verder te verbeteren en aan te vullen. Ten opzichte van andere minder waardevolle bebouwing in het buitengebied is er één extra herbestemmingsmogelijkheid: het realiseren van één of meerdere woningen op het complex.

In de kadernota worden verschillende opties geboden om behoud en hergebruik van de cultuurhistorisch meest waardevolle agrarische bebouwing aantrekkelijker te maken. Het door GS voorgestelde pakket bestaat uit herbestemmingsmogelijkheden, ondersteuning en beperkte financiële ondersteuning (geen aanvullende provinciale middelen). Het eerste onderdeel, de herbestemmingsmogelijkheden, heeft alleen waarde als er een (nieuwe) geïnteresseerde is en er een kans wordt geboden die elders niet beschikbaar is. Op dit punt is er een sterke samenhang met onderdelen 3.3 (NED's) en 3.4 (Agrarisch Vastgoed). Het aanbod aan voormalig agrarische bebouwing zal de komende jaren sterk stijgen door schaalvergroting, bedrijfsbeëindiging en vergrijzing. Als de ruime mogelijkheden voor hergebruik blijven bestaan voor alle voormalig agrarische bebouwing, zal er minder snel worden gekozen voor hergebruik van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing.

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** vraagt om het huidig beleid te handhaven omdat dat voldoet.

*Reactie GS: Uit de toelichting blijkt niet waarom het onwenselijk is om eigenaren van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen beter te faciliteren. Uit ervaring blijkt dat er veel vraag is naar betere informatie en begeleiding. Dit wordt bevestigd in de reactie van de Boerderijenstichting. Het extra aantrekkelijk maken van de meest cultuurhistorisch waardevolle boerderijen door de mogelijkheden voor andere functies in reguliere vrijkomende agrarische bebouwing te beperken, lijkt op dit moment een stap te ver. Als wordt gekozen voor handhaving van het huidige beleid, wordt ook de extra inzet op faciliteren van eigenaren niet ingevoerd. De optie waarin wel extra ondersteuning wordt gegeven, maar de herbestemmingsmogelijkheden gelijk blijven wordt daarom aan de kadernota toegevoegd.*

#### 3.2 Leefomgevingskwaliteit

##### 3.2.1 Welke gebieden

De voorkeursoptie van GS richt zich op alle N2000-gebieden, de stiltegebieden (milieubeschermingsgebieden), landschappen die van provinciaal belang zijn vanwege onder meer de openheid (huidige verordening ruimte), en de Groene Topkwaliteit-gebieden en Natuurstranden die zijn aangewezen in de Kustvisie. Van deze gebieden is duidelijk dat deze waardevol zijn en bescherming verdienen tegen lichtvervuiling, geluidshinder of aantasting van de openheid. De provincie beschermt deze gebieden nu alleen gedeeltelijk vanuit landschaps- of natuurwaarden.

Het voorgestelde amendement van **GL** zet in op een bredere selectie van te beschermen gebieden (optie C), omdat daar ook duisternis kan worden beleefd of omdat het deel uitmaakt van het

Natuurnetwerk Zeeland, waar de provincie verantwoordelijk voor is. Een aanvullende overweging is dat verloren duisternis niet kan worden hersteld.

Het voorgestelde amendement van de **SP** zet in op een bredere selectie van te beschermen gebieden (optie B), omdat deze ook 's nachts heel donker en heel stil zijn. In de toelichting wordt gesteld dat de provincie deze gebieden in kaart behoort te brengen, zodat een afweging kan plaatsvinden tegenover andere belangen in landelijk en stedelijk gebied die het donker of de stilte schaden of bedreigen.

*Reactie GS: De amendementen van **GL** en **SP** vragen om een omvangrijkere selectie van gebieden waar kwaliteiten aanwezig zijn. Dit is een politiek inhoudelijke afweging. De toelichting van het amendement van de **SP** gaat ook in op de wijze van bescherming; een belangenafweging bij ontwikkelingen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is in de kadernota als aparte keuzeoptie onder 3.2.2 opgenomen.*

### **3.2.2 Bescherming geregeld**

Aan de gemeenten wordt gevraagd om bij ontwikkeling in landelijk en stedelijk gebied rekening te houden met het belang van bewoners en bezoekers bij bescherming van de waardevolle gebieden. Dit beleid is nieuw en vraagt altijd om een lokale afweging. Daarom kunnen er verschillen zijn in welke nieuwe activiteiten onder welke voorwaarden mogelijk zijn.

*Reactie GS: Het voorgestelde amendement van **GL** zet in op een maximale bescherming van de gebieden (optie C), door aantasting van de waarden door ontwikkelingen in het landelijk en stedelijk gebied te verbieden. Dit is een politieke afweging.*

### **3.3 NED's**

Het beleid voor Nieuwe Economische Dragers is eind jaren '90 bedacht en is sinds 2001 in het provinciale beleid opgenomen. De oorspronkelijke insteek was ruimte te bieden aan agrariërs om kleinschalige niet-agrarische nevenactiviteiten te ontplooiën of na bedrijfsbeëindiging een passende kleinschalige vervolgactiviteit te starten. De inzet was om het platteland vitaal te houden. De regeling is geleidelijk aan verruimd door de koppeling met het agrarisch bedrijf te laten vervallen, gemeenten ruimte te bieden om meer activiteiten toe te laten, ten behoeve van de NED extra bebouwing te kunnen realiseren en voor een aantal functies ook geheel nieuwe locaties toe te staan. In alle gevallen maakt de gemeente de afweging welk type NED op welke locatie passend is en welke tegenprestatie moet worden geleverd in de vorm van verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld door sanering van leegstaande bebouwing elders. De provincie geeft algemene kaders en een voorbeeldlijst van vervolgactiviteiten in het landelijk gebied, mits deze qua aard, schaal, omvang en verkeersaantrekkende werking passend zijn op de specifieke locatie.

In juli 2016 heeft de Rekenkamer Zeeland een rapport uitgebracht over Vrijkomende agrarische bebouwing in Zeeland tot 2030. Een bevinding van het rapport is dat tot 2030 ongeveer duizend agrarische bedrijven in Zeeland zullen stoppen. Deze bedrijven vertegenwoordigen een bebouwde oppervlakte van rond de 130 hectare. Dit komt neer op één derde van het totale areaal aan agrarische bebouwing in Zeeland. In de periode tot 2012 kwam al ongeveer 150 hectare vrij van de agrarische bestemming.

Een grove inschatting van de saneringskosten van de vrijkomende 130 hectares geeft aan dat deze tussen de € 33 miljoen en € 45 miljoen zullen bedragen. Eventuele saneringskosten voor het veilig opruimen van asbest zijn daarbij dan nog niet meegenomen.

De Rekenkamer komt tot vier aanbevelingen, die de aanleiding zijn geweest voor verschillende keuzeopties in de kadernota voor het Omgevingsplan 2018 waarbij het bestaande beleid voor NED's, Agrarisch Vastgoed en Asbest ter discussie wordt gesteld. Provinciale Staten hebben op 30 september 2016 aan GS opgedragen de aanbevelingen in te vullen en uit te werken in beleidsvoorstellen. Samengevat gaat het om de volgende aanbevelingen:

1. Ontwikkel vanuit uw provinciale regierol voor de ruimtelijke invulling van het landelijk gebied beleid ten aanzien van vrijkomend agrarisch vastgoed. Doe dit samen met de relevante partners vanuit een integrale visie op de Zeeuwse vastgoedsituatie.
2. Pas het bestaande instrumentarium op ruimtelijk gebied aan en richt dit op het voorkomen en oplossen van problematische leegstand in het agrarische gebied. Maak dat zowel de gemeenten als de agrarische sector, meer dan nu het geval is, een belang krijgen in een gezamenlijke aanpak van deze problematiek.
3. Kom met de relevante partners tot een beleidskader dat het mogelijk maakt om bij concrete verzoeken tot herbestemming, uitbreiding en/of nieuwbouw van agrarische bebouwing een meer integrale afweging te maken gebaseerd op de beschikbare informatie.
4. Maak een koppeling tussen het beleid ten aanzien van vrijkomend agrarisch vastgoed en de problematiek rondom asbestdaken. Door deze zaken te koppelen dient enerzijds een asbestvrij Zeeland in 2024 geborgd te worden terwijl anderzijds voorkomen moet worden dat stimuleringsregelingen voor asbestverwijdering als ongewenst bijeffect hebben dat overtollig wordende agrarische bebouwing niet gesaneerd wordt.

De opdracht van PS aan GS om beleid te maken op basis van het rapport van de Rekenkamer Zeeland over Vrijkomend Agrarisch vastgoed heeft geleid tot concrete beleidsvoorstellen in de kadernota. Er ligt een grote opgave, maar uit overleg met gemeenten en sector blijkt dat nog onvoldoende helder is hoe dit zich zal ontwikkelen, waar de grootste problemen ontstaan en wat de beste manier is om dit aan te pakken. Het is aan PS om te bepalen of de eerdere opdracht nu anders kan worden ingevuld dan voorgesteld in de kadernota.

Als PS instemmen met het uitstellen van beleidswijzigingen rond agrarisch vastgoed, wordt het huidige beleid voortgezet. Dit raakt de paragrafen 3.3.1, 3.3.2, 4.4.1, 4.4.2 en paragraaf 4.4.4. De komende tijd zal de provincie de problematiek met betrokken partijen nader uitwerken. Daarna zal alsnog een voorstel worden voorgelegd voor tussentijdse aanpassing van het omgevingsplan of, als het meer tijd vergt, in de nieuwe omgevingsvisie.

### **3.3.1 Maximale omvang NED's**

Als PS instemmen met het uitstellen van beleidswijzigingen rond agrarisch vastgoed, wordt huidige beleid voortgezet. Dit komt neer op optie A.



### 3.3.2 Toegestane functies

De lijst met toegestane NED-activiteiten in het huidige provinciale beleid, dient als voorbeeldlijst waaruit per gemeente wordt geselecteerd welke functies waar worden toegestaan. In de praktijk wordt de provinciale lijst door eigenaren van bebouwing in het landelijk gebied gezien als rechtstreeks maatgevende regeling en dus een door de provincie verleend recht. De afweging die in het provinciaal beleid centraal staat, of de activiteit qua aard, schaal, omvang en verkeersaantrekkende werking passend is op de specifieke locatie, krijgt weinig aandacht. Aangezien er steeds meer omvangrijke agrarische bebouwing vrijkomt, zal het hanteren van de voorbeeldlijst eerder leiden tot activiteiten die niet passend zijn of een grote impact hebben op het wegennet. Niet de provinciale voorbeeldlijst, maar de gemeentelijke afweging welke functie in welke omvang passend is, zou centraal moeten staan. De keuzeopties in de kadernota zijn gericht op oplossing van dit probleem.

Bij optie A zou kunnen worden overwogen om de provinciale voorbeeldlijst te schrappen, zodat er niet de indruk kan worden gewekt dat de provincie de afweging maakt over het type NED-activiteiten dat wordt toegestaan.

Bij optie B wordt duidelijkheid geboden door te kiezen voor een bindende provinciale lijst, in plaats van een voorbeeldlijst. Per regio zal dan een beoordeling moeten plaatsvinden welk type NED passend is en zullen voor cultuurhistorisch waardevolle bebouwing ruimere mogelijkheden worden geboden.

Optie C gaat ook uit van een bindende provinciale lijst, maar dan met een verplichting aan gemeenten om de functies op de lijst rechtstreeks mogelijk te maken in het bestemmingsplan.

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** zet in op voortzetting van het huidige beleid.

*Reactie GS: In de toelichting bij het amendement wordt gesproken over maximale omvang, sloopplicht en vrijkomende bouwkvavels. Deze aspecten komen bij andere paragrafen terug. Het niet uitsluiten van verblijfsrecreatie in het achterland is ook vorm te geven via regionaal maatwerk binnen de lijst met toegestane functies (voorkeursvariant B).*

Het voorgestelde amendement van het **CDA** vraagt om via optie C de toegestane functies rechtstreeks mogelijk te maken, zonder dat bestemmingsplanwijziging nodig is.

*Reactie GS: Uitvoering van optie C met als doel bestemmingsplanherziening overbodig te maken, komt er op neer dat de provincie vooraf toetst of bepaalde lokale ontwikkelingen op iedere locatie toegestaan kunnen worden en dat gemeenten wordt verplicht in het bestemmingsplan de functiewijziging rechtstreeks mogelijk te maken. De toelichting gaat uit van minder provinciale sturing op lokale ontwikkelingen, maar feitelijk wordt in optie C door de provincie rechtstreeks gestuurd op lokale ontwikkelingen. Bovendien wordt de gemeente verplicht om een lokale afweging achterwege te laten.*

*Gezien de tegenstelling tussen de intentie van optie C en de toelichting van het amendement is verduidelijking wenselijk. Het is mogelijk een variant op optie C te bedenken, waarbij de lokale afweging wel aan de gemeente is. Die variant zal dan een mix worden van de gemeentelijke verantwoordelijkheid onder optie A en een korte positieve lijst van optie B.*

*Als PS instemmen met het uitstellen van beleidswijzigingen rond agrarisch vastgoed, wordt huidig beleid voortgezet. Dit komt neer op optie A.*

### 3.4 Randen Deltawateren

De aanpak van de Kustvisie is een succes geworden door de breed gevoelde noodzaak van alle betrokken partijen om samen te werken aan en vanuit één integrale visie. GS stellen voor dat de provincie niet het initiatief neemt om in heel Zeeland gebiedsprocessen te starten zoals aan de kust is gebeurd. Het initiatief moet uit de regio zelf komen.

Het voorgestelde amendement van **GL** vraagt de provincie wel het initiatief te nemen om te komen tot regionale visies langs de randen van de Deltawateren. Een van de overwegingen is dat zo beter voorkomen kan worden dat projecten worden ontwikkeld die niet passen binnen de doelstelling van de regionale visie.

Bij dit amendement wordt er van uit gegaan dat projecten die passen binnen het huidige beleid, wellicht niet passen binnen een nog op te stellen visie. De keuzeopties 1.2.1 t/m 1.2.3 zijn bepalend voor de mogelijkheden die in het beleid worden geboden. Voor bestaande en nieuwe projecten zijn die keuzes bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden. De keuzeoptie bij 3.4 gaat alleen over de rol van de provincie in het proces.

Het voorgestelde amendement van het **CDA** zet ook in op optie C, maar dan met een beperkte tekstwijziging over de rol van de provincie.

*Reactie GS: De voorkeursoptie van GS gaat ook uit van een breed samenwerkingsverband met gezamenlijke strategie en uitvoering en is bedoeld als opstap naar de gezamenlijke strategie. Die strategie bevat onder andere afspraken over taakverdeling en financiering van maatregelen. De rol van de provincie zal onder andere liggen in het voorkomen van risico's voor bovenlokale vitale en kwetsbare functies. De keuzeopties in de oorspronkelijke kadernota zijn achterhaald. Deze vervallen omdat er een breed gedeelde gezamenlijke ambitie is van de Zeeuwse overheden, waar iedere organisatie zijn eigen verantwoordelijkheden in heeft.*

## 4. Toekomstbestendige en bereikbare woon- werk en verblijfo omgeving

### 4.1 Bedrijventerreinen

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** vraagt om specifiek voor de regio Zeeuws-Vlaanderen geen provinciaal beleid vast te stellen, maar het regionale bedrijventerreinenprogramma Zeeuws-Vlaanderen als beleidskader over te nemen. Daarnaast wordt voorgesteld om voor solitaire bedrijven, inclusief bedrijven van 1 hectare en meer, in het buitengebied, in de geest van de toekomstige Omgevingswet die inzet op decentralisatie van bevoegdheden, gemeenten afwegingsruimte te bieden om maatwerk te kunnen leveren.

*Reactie GS: Uit het amendement blijkt dat het regionale bedrijventerreinprogramma en het provinciale beleidskader worden gezien als tegenstrijdige beleidsdocumenten. Als Gedeputeerde Staten hebben ingestemd met een regionaal bedrijventerreinprogramma, betekent dat juist dat beleid en programma op elkaar aansluiten. De regio kan in het programma maatwerk leveren en jaarlijks het programma aanpassen als marktomstandigheden daar om vragen. Wat met het amendement wordt beoogd, is niet duidelijk.*

Bedrijven van 1 ha of meer in het buitengebied maken deel uit van het regionaal bedrijventerreinprogramma. De regio maakt zelf een inschatting van de benodigde ontwikkelingsruimte en neemt deze op in het programma. Er is voldoende afwegingsruimte om maatwerk te leveren via het programma.

#### 4.1.1 Regionale bedrijventerreinen.

Gemeenten nemen in regionale bedrijventerreinenprogramma's alleen locaties op waar aantoonbaar vraag naar is uit de markt. Dit uitgangspunt is niet nieuw, maar is nog niet zo concreet in het beleid opgenomen.

#### 4.1.2 Aansluiting marktvraag

Gemeenten consulteren bedrijven om de vraag beter in beeld te krijgen. Bedrijven hebben kritiek op de bedrijventerreinprogramma's. Dat kan worden voorkomen door de bedrijven er goed bij te betrekken. Dat kan op verschillende manieren, met een verschillende mate van invloed van bedrijven.

#### 4.1.3 Bijzondere bedrijfstakken

De uienbedrijven en grote logistiek worden in het voorstel een aparte categorie in de bedrijventerreinprogramma's. Uit ervaring blijkt dat deze sectoren zulke specifieke eisen stellen aan de omgeving, dat die vaak niet op reguliere bedrijventerreinen terecht kunnen. Voor knelpunten bij bedrijfstakken in het buitengebied zal in het omgevingsplan worden gezocht naar meer ruimte voor maatwerk, zonder dat dit de beleidsdoelen van bundeling en concentratie en de omgevingskwaliteit in gevaar brengt.

## 4.2 Stedenbeleid

Betaalbare voorzieningen (zoals detailhandel, horeca, onderwijs en cultuur) vragen om voldoende draagvlak in de directe omgeving. De concentratie van voorzieningen in het stedelijk gebied is al lang aan de gang en gaat nog door. Daarnaast is er in de woningmarkt steeds meer vraag naar stedelijk wonen en steeds minder animo voor wonen in kleine kernen. Door de aanvullende woningbouw (niet de vervanging/vernieuwing) in stedelijk gebied te concentreren wordt gebouwd waar de markt om vraagt en wordt het draagvlak voor voorzieningen in de directe omgeving behouden.

Het begrip 'stedelijk gebied' vraagt om nadere uitwerking, omdat dit afhankelijk is van het type voorziening en het verzorgingsgebied van die voorziening. Het gaat nadrukkelijk niet uitsluitend over de Z4, maar in deze vier steden zijn wel veel grotere voorzieningen en een concentratie van inwoners aanwezig. Het gaat daarnaast niet alleen over de voorzieningen zelf, maar ook over verbeteren van de bereikbaarheid vanuit het verzorgingsgebied. De uitwerking van het stedenbeleid zal tenminste op regionaal niveau plaatsvinden en kan onder andere worden gebruikt in het regionale woningmarktprogramma, het mobiliteitsprogramma en het leefbaarheidsprogramma. Dit sluit ok aan bij de motie, die in PS in oktober 2014 is aangenomen, waarin nadrukkelijk aan GS wordt gevraagd om samen met de steden te werken aan de stedelijke aantrekkelijkheid.

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** vraagt om de bevoegdheden voor Stedenbeleid over te dragen aan de gemeenten.

*Reactie GS: Over welke bevoegdheden het gaat, wordt uit het amendement niet duidelijk. In de toelichting wordt alleen een relatie gelegd met de Omgevingswet. Dat veronderstelt dat het stedelijk gebied alleen voor de afzonderlijke steden of gemeenten van belang is en er geen rol is voor heel Zeeland als drager van voorzieningen.*

Het voorgestelde amendement van de **SGP** vraagt om het schrappen van de tekst over de 'hardheidsclausule'. De **SGP** stelt een andere formulering voor over de mogelijke uitbreiding bij dorpen, want de term hardheidsclausule wordt gezien als een te sterke beperking.

*Reactie GS: De term hardheidsclausule staat in de kadernota tussen haakjes, omdat het gaat om een bestaand begrip. Omdat dit verschillend wordt geïnterpreteerd, is deze term voor de helderheid geschrapt.*

De kern van de tekst in de kadernota is dat uitbreiding van dorpen met woningbouwlocaties een uitzondering is. Daarnaast zijn verschillende mogelijkheden om woningbouw in dorpen te faciliteren. Voordat uitbreiding aan de orde komt, moeten andere aspecten zijn verkend conform de ladder voor duurzame verstedelijking:

- De behoefte om in de specifieke kern extra woningen te bouwen is aangetoond en past binnen de regionale woningmarktafspraken.
- De mogelijkheden voor bouwen binnen bestaand bebouwd gebied worden eerst benut: inbreiding, vervangende nieuwbouw en herstructurering.

In het algemeen geldt dat het de voorkeur heeft om bestaande woningbouwlocaties die niet van de grond komen uit te ruilen van voor nieuwe kansrijke locaties. Daarmee wordt onbenutte ruimte in het woningmarktprogramma vrijgemaakt. Tot nu toe lukt het in de praktijk geen enkele gemeente om meer dan 80% van de geplande woningbouw ook daadwerkelijk te realiseren.

Met deze werkwijze kan de woningmarktprogrammering beter inspelen op het verschil in voorzieningenniveau van kernen. Behoud van voorzieningen is van groot belang en daarom is het zo belangrijk om op alle niveaus rekening te houden met de wisselwerking tussen de woningmarkt en de voorzieningenstructuur in de regio. Als de ontwikkeling in het stedelijk gebied achter blijft omdat

de voorkeur wordt gegeven aan woningbouw in omliggende kleine kernen, kan dit betekenen dat op termijn voorzieningen voor Zeeland verloren gaan. GS stellen daarom voor om samen met de betrokken partijen te werken aan een integraal stedelijk beleid. Dit is een actie die in een later stadium in de nieuwe omgevingsvisie kan leiden tot concrete beleidswijzigingen.

#### 4.3 Wonen en woonwensen

Er zijn in de gemeente Hulst al positieve ervaringen opgedaan met ‘verplaatsing’ van woningen. Door eigenaar van een vervallen pand met een sloopwens te koppelen aan iemand die een woning wil bouwen, wordt verplaatsing van het bouwrecht mogelijk gemaakt. De inzet van een ‘bouwtitelbank’ kan een aanvulling zijn op het huidige beleid. Dit is een aanvulling op de mogelijkheid in de regionale woningmarktafspraken om sloop en nieuwbouw tegen elkaar weg te strepen. Via de bouwtitelbank is één-op-één uitruil buiten het woningbouwprogramma om mogelijk. De provincie biedt daarom aan dit instrument te ondersteunen.

Het voorgestelde amendement van **50PLUS Zeeland** vraagt om in het beleid extra aandacht te besteden zodanig te ontwerpen en bouwen van gezinswoningen dat deze duurzaam en levensloopbestendig zijn.

*Reactie GS: Duurzame en levensloopbestendige woningen zijn vanuit het huidige beleid een belangrijk punt voor de regionale woningmarktafspraken. In het huidige beleid wordt dit niet vertaald naar een concrete doelstelling in aantallen en/of percentages, maar weegt dit wel mee bij beoordeling van projecten waar via het PIW subsidie voor wordt gevraagd. Extra aandacht voor duurzaam en levensloopbestendig bouwen is welkom.*

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** zet in op een bredere bouwtitelbank zoals in optie C is opgenomen.

*Reactie GS: GS zien optie C ook als een wenselijke optie, maar geven aan dat het op dit moment ontbreekt aan mensen en middelen om daar uitvoering aan te geven.*

#### 4.4 Agrarisch Vastgoed

##### 4.4.1 Ontwikkelen agrarisch Vastgoed

Er komt veel agrarische bebouwing vrij, maar tegelijkertijd wordt er ook veel nieuw bijgebouwd. Als daar een koppeling tussen wordt gelegd, wordt voorkomen dat er onnodig wordt gebouwd in het landelijk gebied en onnodig bebouwing leeg staat. Dit is mogelijk in de vorm van een ‘ladder’ voor agrarische ontwikkelingen.

Het voorgestelde amendement van de **SGP** vraagt om het schrappen van een zinsnede over saneringsmogelijkheden.

*Reactie GS: De tekst in de kadernota is bedoeld als suggestie en is beleidsmatig niet onderscheidend. Daarom is op pagina 33 van de kadernota is bij Variant B1 de zinsnede ‘waarbij kan worden overwogen deze uitbreidingsmogelijkheid te koppelen aan een saneringsbijdrage.’ vervallen. Deze overweging kan door een gemeentebestuur worden gemaakt in iedere situatie waarin sprake is van aanvullend ruimtegebruik.*

Het voorgestelde amendement van de **PvZ** zet in op beleid zonder provinciale rol, zoals in optie A is opgenomen. Wel wordt gevraagd om een ruimere provinciale regeling ruimte-voor-ruimte.

*Reactie GS: Bij paragraaf 3.3 is een samenvatting gegeven van het rapport van de Rekenkamer over vrijkomend agrarisch vastgoed. GS stellen optie B1 voor als invulling aan de aanbevelingen uit het rapport. Deze optie gaat uit van een zoveel als mogelijk gelijkwaardig planologisch kader voor alle boeren in de provincie. Om die reden wil het college ook samen met gemeenten en de sector nader verkennen welke maatregelen (aan de voorkant) genomen kunnen worden om iets te doen aan de problematiek van het vrijkomend agrarisch vastgoed. Een 'ladder' voor agrarische ontwikkelingen maakt die aanpak mogelijk.*

*Als PS instemmen met het uitstellen van beleidswijzigingen rond agrarisch vastgoed, wordt huidig beleid voortgezet. Dit komt neer op optie A.*

#### **4.4.2 Saneren agrarisch Vastgoed**

Er blijft een ruime mogelijkheid om woningen te bouwen via ruimte-voor-ruimte, maar als daardoor meer woningen worden gebouwd zijn die elders niet meer nodig. Daarom worden die in het voorstel in mindering gebracht op het totale regionale woningbouwprogramma.

Het voorgestelde amendement van **GL** zet in op een provinciale vastgoedbank zoals in optie C is opgenomen.

*Reactie GS: Optie C biedt extra mogelijkheden ten opzichte van de huidige regeling ruimte-voor-ruimte. In de voorkeursoptie van GS weegt mee dat het op dit moment ontbreekt aan mensen en middelen om daar uitvoering aan te geven.*

Het voorgestelde amendement van het **CDA** zet in optie A, omdat het huidige beleid prima functioneert.

*Reactie GS: De conclusie dat de huidige regeling goed werkt, wordt niet door GS gedeeld. Bij ruimte-voor-ruimte wordt de opbrengst gebruikt op een ruimtelijk of milieuknelpunt op te lossen, terwijl bij reguliere projecten de opbrengst ten goede komt aan de ontwikkelaar of grondeigenaar. In de praktijk kan het helpen als er een aantal woningen wordt 'gereserveerd' voor ruimte-voor-ruimte projecten, omdat concurrentie met andere woningbouwprojecten in de regio dan niet meer aan de orde is.*

*Als PS instemmen met het uitstellen van beleidswijzigingen rond agrarisch vastgoed, wordt huidig beleid voortgezet. Dit komt neer op optie A.*

#### **4.4.3 Asbest en agrarisch Vastgoed**

Eigenaren zijn primair verantwoordelijk voor de sanering van asbest. Vervolgens zijn gemeenten verantwoordelijk voor uitvoering en handhaving van de saneringsplicht voor 2024.

De voorgestelde amendementen van **GL** en het **CDA** zetten in op een aanvullende provinciale sloopregeling waarmee wordt bijgedragen aan asbestsanering en sloop van bebouwing (optie B).

*Reactie GS: Met de beschikbare financiële ruimte is een dergelijke stimuleringsregeling op dit moment niet uitvoerbaar. Daarnaast is voor het opzetten van een regeling meer inzicht nodig in de problematiek. Ook voor het in kaart brengen/verder verfijnen van de omvang van de asbestproblematiek is op dit moment geen geld beschikbaar.*

*Het is een politieke afweging of het provinciaal belang de inzet van aanvullende middelen rechtvaardigt.*

#### **4.4.4 Verpaupering**

Verpaupering accepteren als reële vervolgactiviteit vanwege recreatieve en/of natuurwaarde. Het idee is dat een vervallen boerderij op een gegeven moment waardevoller is als ruïne door de bijzondere waarde voor natuur en recreatie.

Het voorgestelde amendement van de **SGP** vraagt om toevoeging van het woord 'tijdelijke' aan keuzeoptie B.

*Reactie GS: Het amendement betekent een beperking van de mogelijkheden voor een recreatieve en/of natuurfunctie als vervolgactiviteit. Een permanente functiewijziging zou namelijk worden uitgesloten. Bewuste inzet op verpaupering is nooit mogelijk zonder instemming van de eigenaar. Wanneer een gebouw met instemming van de eigenaar planologisch wordt wegbestemd kunnen daar in de toekomst géén rechten meer aan worden ontleend. In een dergelijk geval is er sprake van een 'blijvend' vervolg. Zolang er echter niks is/wordt wegbestemd kan een toekomstig eigenaar altijd besluiten overeenkomstig de bestemming een nieuwe invulling te realiseren.*

Het voorgestelde amendement van het **CDA** ziet verpaupering als ongewenste ontwikkeling vanwege de veiligheid en ondermijning.

*Reactie GS: Het voorstel in de kadernota gaat uit van een begeleide vorm van verpaupering, met meerwaarde voor de samenleving. Spontane verpaupering kan leiden tot onveilige situaties, daarom kan begeleiding van de verpaupering juist een positief effect hebben op de veiligheid. Het doel van het amendement sluit daarmee beter aan bij de voorgestelde optie B.*

*Als PS instemmen met het uitstellen van beleidswijzigingen rond agrarisch vastgoed, wordt huidig beleid voortgezet. Dit komt neer op optie A, wat niet wegneemt dat in de praktijk spontane verpaupering zal optreden.*

## Overzichtstabel voorgenomen moties en amendementen

Kadernota Zeeuwse Omgevingsvisie 2018			
			<b>Aanpak GS</b>
0. Algemeen	Amendement Omgevingsplan ipv omgevingsvisie	VVD	kadernota gewijzigd
	Motie Detailhandelsvisie	D66	extra toelichting gegeven
	Motie Transformatiefonds	D66	extra toelichting gegeven
	Motie Duurzame energie uit zeewier	GL	extra toelichting gegeven
	Motie Open Deltalandschap	PvdA	extra toelichting gegeven
<b>1. Duurzame en concurrerende economie</b>			
1.1 Deeltijdwonen en CBE	Amendement verplicht verhuur	GL	extra toelichting gegeven
	Amendement verplicht verhuur	PvZ	extra toelichting gegeven
1.2 Verblifsrecreatie			
1.2.1 Kust	Amendement verblifsrecreatieve ontwikkelingen aan de kust en in overig Zeeland	PvZ	extra toelichting gegeven
	Amendement verblifsrecreatieve ontwikkelingen aan de kust en in overig Zeeland	SGP	extra toelichting gegeven
1.2.2 Jachthavens en Watersport	Amendement Jachthavens en watersport	PvZ	extra toelichting gegeven
	Amendement Jachthavens en watersport	VVD	extra toelichting gegeven
1.2.3 Hotels	Amendement hotels	GL	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement hotels	VVD	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
1.3 Landbouw	Amendement landbouw	GL	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement landbouw	SP	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
1.4 Glastuinbouw	Amendement glastuinbouw	GL	extra toelichting gegeven
	Amendement glastuinbouw	SP	extra toelichting gegeven
1.5 Intensieve veehouderij	Amendement intensieve veehouderij	GL	extra toelichting gegeven
<b>2. Klimaatbestendige en klimaat neutrale samenleving</b>			
2.1 Ruimtelijke adaptie	Amendement klimaatadaptatie	GL	kadernota gewijzigd
2.2 Meerlaagsveiligheid	Amendement meerlaagsveiligheid	GL	extra toelichting gegeven
	Amendement meerlaagsveiligheid	SGP	kadernota gewijzigd
2.3 Beschikbaarheid zoet water			
2.3.1 Onttrekingsbeleid	Amendement zoet water onttrekkingsbeleid	SGP	extra toelichting gegeven
2.3.2 Kennisontwikkeling			
2.4 Duurzame en hernieuwbare vormen van energie	Amendement Duurzame en hernieuwbare vormen van energie – zon, wind en water	D66 / GL	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Duurzame en hernieuwbare vormen van energie – zon, wind en water	SGP	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Duurzame en hernieuwbare vormen van energie – zon, wind en water	PvZ	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Duurzame en hernieuwbare vormen van energie – zon, wind en water	SP	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
<b>3. Waardevolle leefomgeving</b>			
3.1 Agrarisch Erfgoed	Amendement Agrarische erfgoed	PvZ	extra toelichting gegeven
3.2 Leefomgevingskwaliteit			
3.2.1 Welke gebieden	Amendement Leefomgevingskwaliteit: donkerte	GL	extra toelichting gegeven
	Amendement Leefomgevingskwaliteit: donkerte	SP	extra toelichting gegeven
3.2.2 Bescherming geregeld	Amendement Leefomgevingskwaliteit: bescherming donkerte, steile en openheid	GL	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
3.3 NED's			
3.3.1 Maximale omvang			
3.3.2 Toegestane functies	Amendement Toegestane functies	PvZ	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Toegestane functies	CDA	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
3.4 Randen Deltawateren	Amendement randen Deltawateren	GL	extra toelichting gegeven
	Amendement randen Deltawateren	CDA	extra toelichting gegeven
<b>4. Toekomstbestendige en bereikbare woon- werk en verblijfomgeving</b>			
4.1 Bedrijventerreinen			
4.1.1 Regionale bedrijventerreinen	Amendement Bedrijventerreinen	PvZ	extra toelichting gegeven
4.1.2 Aansluiting marktvrage			
4.1.3 Bijzondere bedrijfstakken			
4.2 Stedenbeleid	Amendement Stedenbeleid	PvZ	extra toelichting gegeven
	Amendement Stedenbeleid	SGP	extra toelichting gegeven
4.3 Wonen en woonwensen	Amendement Wonen en woonwensen	50Plus	extra toelichting gegeven
	Amendement Wonen en woonwensen	PvZ	extra toelichting gegeven
4.4 Agrarisch Vastgoed			
4.4.1 Ontwikkelen agr. Vastgoed	Amendement Ontwikkelen van agrarisch vastgoed	SGP	kadernota gewijzigd
	Amendement Ontwikkelen van agrarisch vastgoed	PvZ	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
4.4.2 Saneren agr. Vastgoed	Amendement Saneren van agrarisch vastgoed (ruimte voor ruimte)	GL	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Saneren van agrarisch vastgoed (ruimte voor ruimte)	CDA	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
4.4.3 Asbest en agr. Vastgoed	Amendement Saneren van agrarisch vastgoed (asbest)	GL	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Saneren van agrarisch vastgoed (asbest)	CDA	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
4.4.4 Verpaupering	Amendement Verpauperen van Agrarisch vastgoed	SGP	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging
	Amendement Verpauperen van Agrarisch vastgoed	CDA	geen aanpassing: politiek inhoudelijke afweging



## Vragen aan GS en antwoorden

Onderstaand is een antwoord geformuleerd op de vragen die gesteld zijn in de PS vergadering 15 december 2017 over de kadernota Omgevingsvisie. De vragen zijn onderverdeeld per partij en op volgorde van bespreking tijdens de PS vergadering.

### D66

1. Naar de mening van D66 heeft de Provincie Zeeland de ommezwaai van visie naar plan niet voldoende gecommuniceerd naar de Zeeuwse gemeenten. De brief van de VZG bevat stevige kritiek, maar ook een aantal concrete voorstellen hoe de Provincie samen met de gemeenten hiermee aan de slag kan gaan. We horen dan ook graag de reactie van de gedeputeerde op deze brief en hoe zij aankijkt tegen de voorstellen die de VZG in de brief doet.

*Er is een brief gestuurd naar de VZG met de reactie hierop. Begin januari is ambtelijk en bestuurlijk overleg geweest, wat heeft geleid tot meer overeenstemming over inhoud en vervolgstappen.*

2. De aanpak van de kustvisie is goed geweest, dit zou dan ook een goede aanpak zijn voor de randen van de deltawateren en hier voor een meerwaarde voor zijn. GS stelt voor om meer ruimte te bieden voor nieuwe hotels, maar geeft ook aan dat er goede ruimtelijke onderbouwing nodig moet zijn vooral voor de plek waar je hem zou willen bouwen. Wat voegt een verruiming van ons beleid hier dan aan toe?

*Verruiming van het locatiebeleid zorgt dat de samenhang tussen recreatie, landschap en samenleving verder wordt versterkt. Dat stelt hogere eisen aan ontwikkelingen, de hogere kwaliteit maakt het mogelijk voor een aantal vormen van recreatie meer ruimte te bieden.*

### CDA

1. Op basis van de geluiden die PS hebben ontvangen van de verschillende stakeholders, constateren wij dat er onvoldoende gehoor is gegeven aan de input die verschillende stakeholders geleverd hebben. Stakeholders hadden blijkbaar andere verwachtingen. Is de gedeputeerde het eens met deze constatering? Kan de gedeputeerde aangeven wat er de afgelopen weken is gedaan om stakeholders en de provincie weer op één lijn te krijgen?

*Het proces rond het nieuwe Omgevingsplan is niet goed verlopen, zoals ook blijkt uit de brief die is ontvangen op 14 december 2017 van de VZG. GS hebben hiervoor excuses aangeboden en deze excuses zijn aanvaard. Bestuurlijk overleg met de Zeeuwse gemeenten op 11 januari heeft geleid tot meer overeenstemming.*

2. Kan de gedeputeerde schetsen hoe het vervolgproces eruit gaat zien?

*Vervolg proces is beschreven in de kadernota en in de aanbiedingsbrief aan PS.*

3. CDA vraagt de toezegging van de gedeputeerde om op weg naar de versie 2.0 van de Omgevingsvisie om in overleg met stakeholders nieuw beleid te ontwikkelen op het gebied van hotels.

*Het proces van de Omgevingsvisie (in tegenstelling tot van proces van Omgevingsplan die nu gaande is) wordt dit voorjaar gestart. In dit proces zal samen met stakeholders worden bepaald hoe het omgevingsvisietraject er uit gaat zien en welke onderwerpen aan bod gaan komen.*

4. Voor glastuinbouw kiest GS voor het peilen van draagvlak voor de uitbreiding van bestaande locaties. De vraag van het CDA is om met het oog op de nog mogelijke realiseerbare koppeling met de industrie buiten de huidige concentratielocaties ruimte te houden voor ontwikkeling, met de duurzaamheidsaspecten als voorwaarde.

*Op basis van de reacties hebben wij geconstateerd dat er geen acute behoefte is aan een nieuwe locatie. Mocht dit in de toekomst wel zo zijn, dan zal een nieuwe afweging worden gemaakt.*

5. Het CDA vraagt om naast de beschikbaarheid van zoetwater ook de aanvoer van zoet water niet uit het oog te verliezen.

*In de kadernota wordt het thema zoet water aangehaald. Het gaat hierin over grondwater en niet over oppervlakte water. De aanvoer van zoet water heeft onze aandacht.*

6. Het CDA hoort graag van de gedeputeerde waarom de keuzeopties van duurzame en hernieuwbare vormen van energie is beperkt tot het voortzetten van het huidig beleid of het streven van het verhogen van de duurzame energie productie met een factor 2,5. CDA vindt de laatste optie erg ambitieus en zijn nieuwsgierig hoe de gedeputeerde hier uitvoering aan zou gaan geven?

*De doelstelling is ambitieus, maar realistisch. Er wordt invulling gegeven aan deze ambitie door in het ontwerp omgevingsplan en ontwerp omgevingsverordening ruimere planologische mogelijkheden op te nemen.*

7. Daarnaast vragen wij de gedeputeerde om vooral op het vlak van de energietransitie stakeholders actief te blijven betrekken bij het proces.

*De stakeholders op het gebied van energietransitie zijn, worden en blijven actief betrokken bij de Energiedialoog.*

8. Ten aanzien van het stedenbeleid kiest GS nadrukkelijk voor om duurzame verstedelijking tot prioritaire opgave te maken. Dit vertaalt zich in onder andere in de keus voor het verlenen van voorrang van woningbouw in stedelijk gebied. Gezien de demografische ontwikkelingen en urbanisatie snapt het CDA deze insteek. We vragen wel aan de gedeputeerde om met het oog op de leefbaarheid en ontwikkeling van kleine dorpskernen meer ruimte te bieden dan maatwerk door middel van een hardheidsclausule in optie B.

*De tekst in de kadernota is verduidelijkt. Juist het behoud van de leefbaarheid is gebaat bij goede en bereikbare voorzieningen, wat vraagt om een regionale integrale aanpak van woningbouw, voorzieningen en infrastructuur. Uitleg over de term hardheidsclausule opgenomen in nota van toelichting.*

## SGP

1. GS heeft, waarschijnlijk onvermijdelijk, een u-bocht moeten maken: van een omgevingsvisie naar een omgevingsplan-plus procedure. Wat daarbij wel lastig is, en ook vervelend, dat partijen die al input hebben gegeven op basis van de uitnodiging daarvoor nu geconfronteerd worden met procedure waarbij die input niet helemaal meer meegenomen kon worden of naar onze mening niet helemaal meegenomen is op dit moment. We hebben in de commissie GS al uitgedaagd: hoe kunt u daar nog vorm aan geven?

*De extra tijd die is ontstaan door het doorschuiven van de bespreking van de kadernota, heeft het mogelijk gemaakt om de inbreng van de Zeeuwse gemeenten beter te betrekken bij de voorbereiding. De uitkomsten hiervan ziet u terug in de aangepaste kadernota.*

2. Als in de beleidsnota iets wordt omschreven, omschrijf het dan goed en niet bijvoorbeeld als zo kort/dichtbij mogelijk. Met een schip is een afstand groot maar heeft misschien minder CO<sub>2</sub> uitstoot, dan met tig vrachtauto's uit Brabant rijden. Wij vragen aandacht voor hoe je dat opschrijft. We vragen of GS dat toezegt.

*De beleidsnota Omgevingsplan 2018 en de bijbehorende Omgevingsverordening zullen op alle onderwerpen specifiekere in gaan. Daarbij zal ruim aandacht worden besteed aan correcte en waar nodig genuanceerde formuleringen.*

3. Zoet water, wat ons betreft moet het heel belangrijk zijn dat het ook betaalbaar is. Nu staat er dat de kosten gedragen moeten worden door de gebruiker. Alleen dat kan een bijzonder neveneffect hebben. Als bijvoorbeeld het project Roode Vaart niet door gaat, dan zal een aantal landbouwers in Zeeland een volledige pijpleiding tot aan de Maas moeten gaan betalen, omdat dat de kosten zijn. Dat kan wat ons betreft niet het geval zijn. Dus daar zal iets meer uitleg bij moeten.

*In de kadernota wordt het thema zoet water aangehaald. Het gaat hierin over grondwater en niet over oppervlakte water. Het aangehaalde project gaat over de aanvoer van zoet water.*

## PvdA

1. Onze fractie wil aan PS en GS de vraag voorleggen of de urgentie van klimaatadaptatie, die elders duidelijk opgepakt wordt, hier in Zeeland voldoende gevoeld wordt?

*Klimaatadaptatie en –mitigatie hebben in de kadernota een prominente plek en die lijn zal in het ontwerp Omgevingsplan worden voortgezet. De urgentie wordt gevoeld en is de reden dat er nu en de komende jaren door alle betrokken partijen in Zeeland veel tijd en energie in wordt gestoken. Dit is met name terug te zien in de energiedialoog en de gezamenlijke aanpak voor klimaatadaptatie.*

2. Zeespiegel stijgt, meer en zwaardere hoosbuien, in warme en drogere perioden zullen met name ouderen in onze steden steeds vaker last krijgen van hittestress. En last, but not least, de biodiversiteit van ons cultuur landschap holt dramatisch achteruit. We willen het college toch vragen om hier nog eens duidelijk uit een te zetten hoe straks in het omgevingsbeleid voor de komende jaren omgegaan gaat worden met deze grote uitdagingen?

*In het ontwerp Omgevingsplan en de bijbehorende Omgevingsverordening kunt u de concrete uitwerking zien. In de kadernota geven Provinciale Staten aan welke ambitie daarvoor het uitgangspunt is.*

3. Bij de realisatie van de EHS was Zeeland jarenlang een koploper. En juist in een land in zee zou een voorbeeld moeten willen zijn en zo'n koppositie ook moeten willen innemen als het gaat om klimaatadaptatie, energietransitie en biodiversiteitsverlies. We zijn benieuwd of het college die ambitie met ons deelt?

*De ambitie zoals u die in de Natuurvisie heeft vastgelegd, realisatie van het Natuurnetwerk Zeeland uiterlijk in 2027, blijft het uitgangspunt voor het beleid.*

4. Wat betreft de PvdA is het vanzelfsprekend dat de uitgangspunten van de kustvisie ook gaan gelden voor de randen van de Deltawateren. Aan die uitgangspunten ligt een gedegen analyse ten grondslag en is de conclusie getrokken in een breed verband dat er een beleidswijziging nodig is. Die beleidswijziging moet echt gesteld zijn en op het moment dat je opteert voor de andere optie in de kadernota, continuering van beleid in de kadernota kunnen we wat ons betreft een verkeerde keuze. De vraag is wel wat dat dan gaat betekenen? Er ligt een aanbod van ZMF, Natuurmomenten en Toeristisch Ondernemend Zeeland om mee te denken over de ruimtelijke invulling van die kaders. Hoe gaat het proces verder? De keuze voor optie A zoals deze in de kadernota wordt gemaakt, belemmert het maatwerk waar veel partijen op zitten te wachten. De vraag is hoe het college hier tegen aan kijkt?

*In de aangepaste versie van de kadernota en bij het thema recreatie in deze Nota van toelichting worden deze vragen beantwoord. Inzet van alle betrokken partijen is onmisbaar voor de regionale visies die opgesteld gaan worden buiten de kustzone. Ook bij concrete initiatieven is brede inbreng nodig om een optimale kwaliteit te kunnen realiseren. .*

5. Intensieve veehouderij – de PvdA vraagt het college in de nieuwe Omgevingsvisie een helder toetsingskader op te nemen, bij voorkeur te ontwikkelen samen met de gemeenten, waarin duidelijk wordt onder welke voorwaarde die verruiming wel kan en onder welke voorwaarde niet.

*Er is een afwegingskader voor verduurzaming dat door de gemeente wordt gebruikt bij de beoordeling van de initiatieven. De Provincie bekijkt dit aspect ook in het kader van de bestemmingsplanprocedure om te beoordelen of de ontwikkeling past binnen de kaders zoals die in de verordening zijn vastgelegd. Het toetsingskader is gedetailleerd uitvoeringsbeleid en leent zich daarom niet voor om op te nemen in het Omgevingsplan. Als dat wenselijk is, kan het toetsingskader wel als separaat document worden vastgesteld.*

## SP

*Geen extra vragen*

## GroenLinks

1. Tot het moment dat de nieuwe omgevingswet van kracht komt, 2021, resteert er gelukkig nog tijd om met al die betrokkenen te werken aan omgevingsvisie 2.0. Hierover is nog wel een vraag: houdt dit in dat de gemeenten, waterschap, de bedrijven en maatschappelijke organisaties niet meer betrokken worden bij de uitwerking van de kadernota na een beleidsnota? Of vindt er tussendoor nog afstemming plaats? Kortom: betekent dit dat de provincie bij de totstandkoming van de omgevingsvisie 2018 wel af kan met wat knip en plak werk uit het bestaande Omgevingsplan?

*De thema's benoemd in de kadernota zijn gebaseerd op de Agenda. Deze thema's zijn door middel van bijeenkomsten en enquêtes gekozen als thema's waar aandacht voor nodig is en eventueel ook beleidswijzigingen voor nodig zijn. Deze worden dus niet direct één-op-één overgenomen uit het bestaande Omgevingsplan.*

*Verder zullen gemeenten, waterschap, bedrijven en maatschappelijke organisaties betrokken blijven bij het proces. In maart 2018 wordt een brede consultatie uitgevoerd, voorafgaand aan Daarnaast zijn zij in staat om hun zienswijze in te dienen in de wettelijke inspraakperiode.*

2. Kan de gedeputeerde aangeven waarom de energietransitie geen thema is in deze kadernota? Bevestigt die de noodzaak van het direct aan de slag gaan straks? Wordt er wel genoeg urgentie/noodzaak tot uiting gebracht in deze kadernota?

*De energietransitie is wel degelijk een belangrijk thema in de kadernota en het daarop volgende ontwerp omgevingsplan. De Zeeuwse energiedialoog is nog in volle gang, maar de provincie zet een eerste stap door een hogere ambitie voor de opwekking van duurzame energie te kiezen en daar beleidsmatig de ruimte voor te bieden. Opgenomen in de nota van toelichting.*

## VVD

*Geen extra vragen*

## 50plus Zeeland

1. Wat wordt er nu gedaan met deze inbreng?

*Er is een nota van toelichting opgesteld om per onderwerp een nadere uitleg te geven over de achtergronden van het beleidsvoorstel, het huidige beleid en de overwegingen om een bepaalde voorkeursoptie te adviseren. Ook in de kadernota zijn verbeteringen aangebracht en is een aantal voorkeursopties gewijzigd ten opzicht van de vorige versie.*

2. Is de kadernota een groeidocument? Met andere woorden, kunnen de kaders op een later moment nog worden aangepast?

*De kadernota dient als basis voor het op te stellen Omgevingsplan 2018, waarin de keuzes die gemaakt zijn in de kadernota verder uit te werken. De kadernota is daarmee geen groeidocument. Als het na vaststelling van het Omgevingsplan 2018 nodig is om beleidskaders aan te passen, zal een voorstel aan PS worden voorgelegd.*

3. Hoe ver reikt de samenwerking, of met een modern woord netwerksturing? Is netwerksturing meepraten of meedenken?

*Het Omgevingsplan wordt op een 'traditionele' manier opgesteld, niet via netwerksturing.*

4. Wie zijn in de omgevingsvisie de belanghebbende of participanten? Zijn dit de overheden of burgerinitiatieven?

*Onder belanghebbende wordt verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken.*

5. Eén Omgevingsvisie voor Zeeland, maar hoe zit het met de deelbelangen van gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties?

*Er wordt getracht een gedragen Omgevingsplan 2018 voor Zeeland te creëren en hierin worden de deelbelangen zoveel mogelijk meegenomen. In het Omgevingsplan wordt meer ruimte geboden voor maatwerk.*

## Partij voor Zeeland

*Geen extra vragen*

## Zeeland Lokaal

1. Vraag aan de gedeputeerde(p. 31): het vrijgeven van bouwregels wordt als mogelijke maatregel genoemd, maar is dit ook toegestaan en wat voor soort bouwregels worden bedoeld?

De term bouwregels is op deze plek gebruikt in plaats van woningmarktafspraken.

2. Een bouwtitelbank lijkt een leuk idee, maar werkt kosten verhogend. Zijn er voorbeelden van een zogenaamde van een bredere vastgoedbank in andere gebieden of is het tekentafel planologie?

*Gemeente Hulst werkt al met dit instrument. De kosten zijn geen obstakel gebleken.*

## ChristenUnie

1. Wanneer wilt u dat de omgevingsvisie klaar komt? De visie zoals bedoeld voor de Omgevingswet?

*Nu werken wij aan ene Omgevingsplan 2018. Binnenkort start het proces voor de echte Omgevingsvisie zoals bedoeld in de Omgevingswet. Daar ontvangt u een netwerknotitie voor.*

## PVV

1. Het proces is zeker geen schoolvoorbeeld over hoe het moet. Een belangrijk aantal stakeholders, zoals de gemeenten, zijn onvoldoende gehoord. Ik hoor graag van de gedeputeerde dat zelf beleefd heeft.

*Het proces rond het nieuwe Omgevingsplan is niet goed verlopen. De uitstelling van het tweede termijn en het besluit naar 2 februari bood ons de gelegenheid om de tekortkomingen goed te maken met gemeenten. Op 11 januari vond bestuurlijk overleg plaats. De uitkomst van dit gesprek is verwerkt in de aanbiedingsbrief.*

2. Wat de PVV betreft mist er duurzame energiebron, namelijk kernenergie. Wat betreft de PVV zou deze ook opgenomen moeten worden.

*Op korte termijn is dit geen alternatief. Dit is toegelicht bij het thema energie in deze nota.*